

Poštołka rudonohá (*Falco vespertinus*) ve východních Čechách v roce 2014

Red-footed Falcon (Falco vespertinus) in the eastern Bohemia in 2014

Lukáš KADAVA¹ & Jakub VRÁNA²

¹ Dětochova 45, 281 29 Žiželice; e-mail: louka.s@seznam.cz

² Riegrova 15, 568 02 Svitavy; e-mail: kuba.vrana@email.cz

ÚVOD

Poštołka rudonohá (*Falco vespertinus*) patří v České republice (ČR) mezi nepravidelné a nepočtené migranty. V posledních několika letech ale dochází na našem území ke zvyšování počtu pozorování tohoto druhu, což se týká i regionu východních Čech. Od roku 2006 do roku 2014 došlo u klíčové populace v jihovýchodní Evropě, a to zejména v Maďarsku, k nárůstu početnosti o 100 %. Jednou z příčin zvyšování panonské hnízdní populace je cílená praktická i legislativní ochrana druhu (FEHÉRVÁRI *et al.* 2012, ORBÁN 2014). Zejména u mladých ptáků bývá v některých letech pozorována výrazná pohnízdni disperze, která může mít až invazní charakter. Ptáci kroužkovaní v Panonské oblasti byli zjištěni ve východní (Rusko), střední (Česká republika) a v západní (Belgie) Evropě a také ve Skandinávii (BÉLTEKINÉ *et al.* 2010). V období podzimní migrace byly zaznamenány počty v řádech stovek či tisíců jedinců, nejčastěji ve východní, jihovýchodní a západní Evropě (RUSKOV 1998, GÉNSBOL 2004, IANKOV *et al.* 2007). Zvýšení počtu hnízdicích párů a míra hnízdní úspěšnosti v této oblasti je pravděpodobně hlavním faktorem zvyšování počtu pozorování na našem území.

V České republice bývá centrem výskytu při jarní a podzimní migraci jižní a střední Morava a Slezsko (DOUPAL 2005, LANDSFELD & ŠÍREK 2010). Východní Čechy leží již poněkud stranou hlavních center výskytu u nás. Do počátku 60. let 20. století měl charakter výskytu poštolek rudonohých v regionu statut výjimečného zatoulance, od konce 60. let do roku 2012 se jednalo o nepravidelné a vzácné zálety. Do konce roku 2013 pochází 24 % záznamů z jarního tahu a 76 % z období podzimní migrace. Hnízdění nebylo doposud prokázáno, ačkoli existují zprávy o hnízdění na Pardubicku bez bližších podrobností v roce 1850 (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2005). V roce 2012 byla poštołka rudonohá zjištěna v souvislosti se silným záletem do ČR (VAVŘÍK & FK ČSO 2013) poprvé v regionu východních Čech, a to na celkem čtyřech lokalitách, s maximálním počtem dva jedinci na lokalitu (VRÁNA & KADAVA 2013).

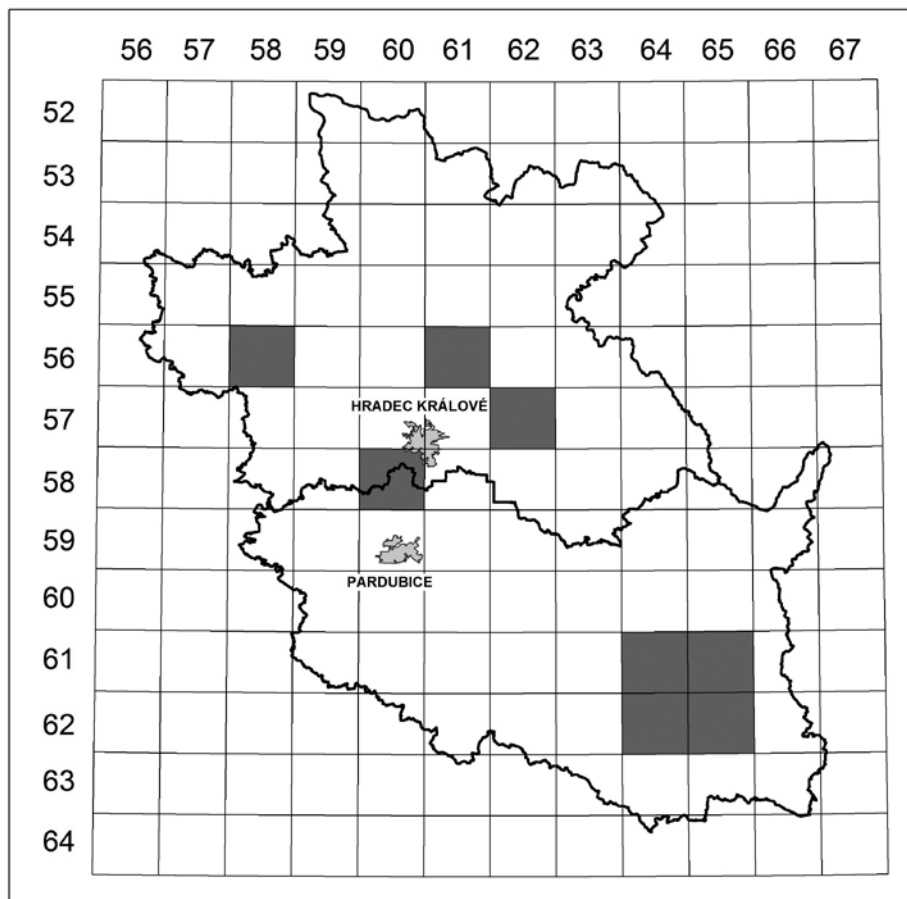
Cílem předkládané práce je shrnutí výskytu poštolek rudonohých v Královéhradeckém a Pardubickém kraji v roce 2014 na základě publikovaných záznamů a dat vložených do internetové faunistické databáze birds.cz/avif (ČSO 2015).

VÝSLEDKY A DISKUSE

V roce 2014 byla poštołka rudonohá zjištěna v regionu východních Čech na rekordním počtu lokalit a v doposud nejvyšších počtech. V Královéhradeckém kraji bylo

shromážděno celkem 11 záznamů z 5 lokalit, s maximálním počtem 7 jedinců na lokalitě. Poštolky se na jednotlivých lokalitách zdržely vždy jen několik dnů (max. 6). V Pardubickém kraji byla zjištěna celkem na 8 lokalitách (obr. 1), s nejvyšším počtem 8 exemplářů u Třebovic v Čechách. Často přitom bylo na stejných lokalitách v rozmezí jednoho či jen několika dní pozorováno různé množství jedinců (lokalita je považována za stejnou, neliší-li se uvedená nejbližší obec). Poštolky byly nejčastěji pozorovány v zemědělské krajině, nezřídka s přítomností sloupů vedení vysokého napětí (VN), které poštolkám slouží jako místa ke zpracování potravy či odpočinku a nocování (obr. 2, 3).

V roce 2014 došlo k silné podzimní invazi zejména mladých ptáků nejen do ČR, ale i do řady zemí střední a východní Evropy a v řadě z nich byly zjištěny doposud nejvyšší počty.

Obr. 1: Místa výskytu (šedě zbarvené kvadráty) poštolky rudonohé (*Falco vespertinus*) v regionu východních Čech v roce 2014.

Fig. 1: Sites of recorded occurrence (grey quadrates) of the Red-footed Falcon (*Falco vespertinus*) in the eastern Bohemia in 2014.

Obr. 2: Mladá poštolka rudonohá pozorovaná 8. 9. 2014 u Kamenné Horky na Svitavsku. Foto L. Novák.
Fig. 2: Juvenile Red-footed Falcon observed near Kamenná Horka (Svitavy district), 8. September 2014. Photo by L. Novák.

Obr. 3: Prostředí výskytu poštolek rudonohých (*Falco vespertinus*) u obce Nový Ples na Jaroměřsku v září 2014. Foto R. Waldhauser.
Fig. 3: Foraging habitat of the Red-footed Falcon near Nový Ples (Náchod district) in September 2014. Photo by R. Waldhauser.

Například v Polsku na lokalitě Krowie Bagno 700 exemplářů, na Slovensku 62 jedinců u Malých Ripňan v okrese Topolčany, v ČR 58 poštolek rudonohých na nocovišti u Klenovic na Hané (AFTYKA *et al.* 2015, MATEJOVIČ 2015, POPRACH 2015). Vrcholu dosáhla početnost migrantů v období 15.–21. 9. 2014, kdy bylo na nocovištích ve čtyřech středoevropských a jihoevropských zemích sečteno celkem 11 206 poštolek rudonohých na 46 lokalitách (SLOBODNÍK 2015).

V případech pokračujících vzestupných populačních trendů zejména v jihovýchodní Evropě je možné očekávat další podobné invazní zálety do východočeského regionu.

Přehled publikovaných pozorování poštołky rudonohé ve východních Čechách do roku 2013:

- 1890, Rokytnice v Orlických Horách (5864), střelen 1 ex. (K. Plachetka *in*. KINSKÝ & HROBAŘ 1970)
- 1910, Kostelec nad Orlicí (5863), střelen 1 M (KINSKÝ & HROBAŘ 1970) srpen 1953, Valdek, Opatovec (6164), uloven 1 ex. (JETMAR 2000)
06. 08. 1960, Svitavy (6264), 1 ex. (coll. Muzeum Komenského Přerov, VRÁNA 2010)
06. 09. 1965, Moravský Lačnov (6264), 1 juv. F ulovena V. Saidlem (coll. Muzeum Komenského Přerov, J. Mach *in litt.*, VRÁNA 2010)
- květen 1967, Lázně Bohdaneč, NPR Bohdanečský rybník (5960), 1 M (SKLENÁŘ 1982)
08. 09. 1982, Černožice (5661), 1 ex. (V. Koza *in* DIVIŠ 1983)
17. 05. 1983, Česká Skalice, přehrada Rozkoš (5662), 1 M (V. Koza *in* ŽDÁREK 1987)
04. 07. 1987, Lično (5862), 1 M (T. Bělka *in* DANKO 1989)
01. 09. 1998, Česká Skalice, přehrada Rozkoš (5662), 1 M (A. Holub *in* ČSO 2015)
11. 09. 2002, Velká Jesenice, přehrada Rozkoš (5662), 2 F/juv. spolu u hlavní hráze, později už jen jeden z ptáků a určen jako F (T. Diviš *in* VRÁNA & BĚLKA 2007)
25. 08. 2003, Lázně Bělhrad, Brtev (5559), bez uvedení počtu, pravděpodobně 1 ex. (J. Bartoniček *in* VRÁNA & BĚLKA 2003)
10. 05. 2005, Bohuslavice nad Metují, les Malé Tuří (5662), 1 F/juv. (T. Diviš *in* VRÁNA & BĚLKA 2007)
09. 09. 2005, Česká Skalice, př. Rozkoš (5662), 1 juv. sedící na poli a trahající potravu (J. Vaněk & A. Holub *in* VRÁNA & BĚLKA 2007)
03. 05. 2010, Jaroměř, Josefovské louky (5661), 1 F (VERMOUZEK 2015)
30. 04. 2012, Králova Lhota, u obce (5761), 1 M (J. Hlaváček *in* VRÁNA & KADAVA 2013)
24. 08. 2012. Svitavy, pole za Lánským rybníkem (6264), 2 juv. (J. Mach *in* VRÁNA & KADAVA 2013)
04. 09. 2012, Makov, strniště u obce (6163), 1 M (P. Moutelík *in* VRÁNA & KADAVA 2013)
05. 09. 2012, Nové Město nad Metují, letiště (5662), 2 juv. na přeletu (J. Vaněk *in* VRÁNA & KADAVA 2013)
31. 08. 2013, Polička, u letiště (6263), 1 juv. (J. Mach *in* KADAVA & VRÁNA 2014)

Přehled pozorování ve východních Čechách v roce 2014 (ČSO 2015):

06. 09. 2014, Kamenná Horka (6265), pole u obce, 1 juv., J. Mach
06. 09. 2014, Opatov (6164), rybník Hvězda, 1 juv., P. Bergmann

07. 09. 2014, Kamenná Horka (6265), pole u obce, 1 juv., L. Novák
 08. 09. 2014, Kamenná Horka (6265), pole u obce, 2 juv., L. Novák
 10. 09. 2014, Nový Ples (5661), pole u obce, 1 M, R. Waldhauser
 13. 09. 2014, Třebovice v Čechách (6164), skládka TKO, 2 F + 6 juv., F. Jetmar
 13. 09. 2014, Staré Smrkovice – Nevratice (5658), 1 M + 6 juv., L. Kadava, R. Ságner, L. Vaněk, O. Forman
 13. 09. 2014, Nový Ples (5661), pole u obce, 1 ex., R. Waldhauser
 14. 09. 2014, Staré Smrkovice – Nevratice(5658), 3 juv., G. Kašpar
 15. 09. 2014, Nový Ples (5661), pole u obce, 1 juv., J. Vaněk
 15. 09. 2014, Nový Ples (5661), pole u obce, 2 juv., J. Zajíc
 17. 09. 2014, Dobruška – Pulice (5762), pole u obce, 1 ex., J. Rohlena
 18. 09. 2014, Žichlínek (6165), pole u obce, 3 juv., P. Moutelík
 19. 09. 2014, Svitavy (6264), pole u železniční trati, 7 juv., J. Mach
 19. 09. 2014, Svitavy (6264), pole na předělu, 1 F, J. Mach
 20. 09. 2014, Svitavy (6264), pole na předělu, 1 F + 1 juv., J. Mach
 20. 09. 2014, Žichlínek (6165), pole u obce, 1 M + 4 juv., R. Chaloupek, P. Moutelík
 21. 09. 2014, Žichlínek (6165), pole u obce, 2 M + 4 juv., P. Moutelík
 21. 09. 2014, Svitavy (6264), pole u Moravského Lačnova, 1 F + 2 juv., L. Novák
 21. 09. 2014, Dobruška – Pulice (5762), pole u obce, 2 juv. nocují, A. Holub
 22. 09. 2014, Praskačka (5860), pole u obce, 2 juv., A. Holub
 22. 09. 2014, Dobruška – Pulice (5762), pole u obce, 3 ex. nocují, J. Rohlena
 26. 09. 2014, Žichlínek (6165), pole u obce, 1 M + 1 juv., P. Moutelík
 27. 09. 2014, Luková (6165), pole u obce, 1 juv., P. Moutelík
 27. 09. 2014, Praskačka – Vlčkovice (5860), pole u obce, 1 juv., J. Studecký
 27. 09. 2014, Žichlínek (6165), pole u obce, 2 M, P. Moutelík

SOUHRN

Příspěvek popisuje doposud nejsilnější pohnízdni invazi poštolky rudonohé (*Falco vespertinus*) na území regionu východních Čech v roce 2014. Celkem bylo získáno 26 záznamů na 13 lokalitách v 8 kvadrátech, s maximálním počtem 8 jedinců ze dne 13. 9. 2014 u skládky technického a komunálního odpadu blízko obce Třebovice v Čechách. Taktéž v rámci České republiky se doposud jednalo o nejsilnější zaznamenaný zálet. V případě pokračujících vzestupných populačních trendů zejména v jihovýchodní Evropě je možné očekávat další podobné invazní zálety.

SUMMARY

This contribution describes so far the most strongest autumn invasion of the Red-footed Falcon (Falco vespertinus) to the eastern Bohemia in 2014. In total, we obtained 26 records of the Red-footed Falcon occurrence in 13 localities. The highest flock of 8 birds was observed on 13th September 2014 near rubbish dump in Třebovice v Čechách (Ústí nad Orlicí district, Grid no. 6164). The strongest invasion of Red-footed Falcon was recorded too in whole area of the Czech Republic in 2014. Most of these birds probably came from increasing breeding grounds in the Hungary.

PODĚKOVÁNÍ

Autoři děkují všem, kdož zadávají svá pozorování do faunistické databáze Birds.cz a napomohli tak zkompletovat celkové výsledky. Dále děkujeme autorům fotografií za jejich laskavé poskytnutí. Robertovi Doležalovi děkujeme za grafické vyhotovení map.

LITERATURA

- AFTYKA S., JASZCZ Z. & SLIWINSKI S. 2014: *Kobczyk* (*Falco vespertinus*). Dostupné na <http://www.clanga.com/index.php/news/search/kobczyk/pl>. Naposledy navštíveno 15. 3. 2015.
- BÉLTEKINÉ G. A., EZER Á., FEHÉRVÁRI P., NAGY A., PALATITZ P. & SOLT S. 2010: *Conservation of Red-Footed Falcon (Falco vespertinus) in the Pannonian region 2006–2009*. MME/Birdlife Hungary, Budapest.
- ČSO 2015: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné online na www.birds.cz/avif/. Naposledy navštíveno 8. 8. 2015.
- DANKO Š. 1989: Správa o činnosti Skupiny pre výskum a ochranu dravcov a sov v ČSSR za rok 1987. *Buteo* 2: 1–36.
- DIVÍŠ T. 1983: Zpráva o činnosti Skupiny pro výzkum dravých ptáků a sov – podskupiny Východočeského kraje – za rok 1982. *Sborník Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při TK ROH Tesla Pardubice* 5: 55–62.
- DOUPAL L. 2005: Dosavadní poznatky o výskytu poštolky rudonohé (*Falco vespertinus*) na střední Moravě. *Buteo* 14: 77–80.
- FEHÉRVÁRI P., SOLT S., PALATITZ P., BARNAS K., ÁGONSTON A., GERGELY J., NAGY A. & HARNOS A. 2012: Allocating active conservation measures using species distribution models: a case study of red-footed falcon breeding site management in the Carpathian Basin. *Animal Conservation* 15: 648–657.
- GÉNSBOL B. 2004: *Birds of Prey*. Harper Collins Publishers Ltd., London.
- HUDEC K. & ŠŤASTNÝ K. 2005: *Fauna ČR: Ptáci 2/I*. Academia, Praha.
- IANKOV P., GEORGIEV D. & IVANOV B. 2007: Large Scale Migration of Red-Footed Falcon *Falco vespertinus* over Kaliakra. *Acrocephalus* 28: 37–38.
- JETMAR F. 2000: Výskyt a změny početnosti ptáků na soustavě rybníků u Opatova. *Sylvia* 36: 127–153.
- KINSKÝ B. K. & HROBAŘ F. 1970: Ptactvo na Kostelecku, Rychnovsku a Žamberecku. *Acta Musei Reginaehradecensis* 11: 113–129.
- KADAVA L. & VRÁNA J. 2014: Ornitologická pozorování. *Panurus* 23: 115–151.
- LANDSFELD B. & ŠÍREK J. 2010: Výskyt poštolky rudonohé (*Falco vespertinus*) v ČR v letech 1999–2009. *Zpravodaj SOVDS* 10: 4–6.
- MATEJOVIČ B. 2015: *Sokol kobcovitý* (*Falco vespertinus*). In: *Birding Slovakia*. Dostupné online na www.birding.sk/index.php?option=com_observations&id=60400&view=observation&filterPosition=6&lang=sk. Naposledy navštíveno 11. 4. 2015.
- ORBÁN Z. 2014: *Significant Red-footed Falcon migration is expected during the next weeks in Hungary*. Dostupné online na <http://falconproject.eu/en/content/significant-red-footed-falcon-migration-expected-during-next-weeks-hungary>. Naposledy navštíveno 13. 7. 2015.

- POPRACH K. 2015: Poštołka rudonohá (*Falco vespertinus*). In: ČSO: Birds – pozorování ptáků. Dostupné online na www.birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=623432. Naposledy navštíveno 13. 7. 2015.
- RUSKOV K. 1998: *Autumn Migration of the diurnal birds of prey in the region of Tanavosko Lake Reserve Nera Burgas, 1989–1993*. Diploma work, Sofia University, Sofia.
- SKLENÁŘ J. 1982: Obratlovci Státní přírodní rezervace Bohdanečský rybník a rybník Matka. *Acta Musei Reginae hradecensis* 17: 217–259.
- SLOBODNÍK R. 2015: Výrazná jesenná migrácia sokolov červenonohých v roku 2014. *Dravce a sovy* 1: 28.
- VAVŘÍK M. & FK ČSO 2013: Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2012. *Sylvia* 49: 165–189.
- VERMOUZEK Z. 2015: *Poštołka rudonohá na Josefovských loukách*. Dostupné online na <http://cso.cz/index.php?ID=1958>. Naposledy navštíveno 11. 4. 2015.
- VRÁNA J. 2010: Za dávnými ptáky Svitav do Přerova. *Zpravodaj ZO ČSOP „Rybák Svitavy“ Konsterna* 20: 14–15.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. 2003: Ornitologická pozorování. *Panurus* 13: 211–222.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. 2007: Ornitologická pozorování. *Panurus* 16: 133–160.
- VRÁNA J. & KADAVA L. 2013: Ornitologická pozorování. *Panurus* 22: 71–105.
- ŽĎÁREK P. 1987: Ptactvo údolní nádrže Rozkoš. *Sborník Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při ZK ROH Tesla Pardubice* 9: 1–102.

